

BOTANİK BAHÇELERİ VE TURİZM

Botanical Gardens and Tourism

Arş. Gör. Ümit ÇARBUĞA*

Yrd. Doç. Dr. Yeliz PEKERŞEN**

ÖZET

Botanik bahçeleri; yüz yıllar önce kentlerde yaşamaya başlamış olan toplumların doğaya duyduğu özlemin bir simgesi olarak yorumlanabilir. Rönesans döneminde Avrupa'da ortaya çıkmaya başlayan botanik bahçeleri, sanayi devrimi sonrasında kent nüfusunun artışıyla kentlerde daha yaygın hale gelmiştir. Turistik aktiviteler içerisinde doğaya verilen zararın en az olduğu alanlardan birisi olarak değerlendirilen botanik turizmüne verilen değer gün geçtikçe artmaktadır. Sadece turistik faaliyetler için değil; günlük yaşam, eğitim ve halka açık etkinlikler için de ideal alanlar olarak botanik bahçeleri önem kazanmaktadır. Uluslararası Botanik Bahçeleri Birliği (BGCI) verilerine göre Almanya'da; 109, Fransa'da; 96, İtalya'da 120 ve İngiltere'de; 199 botanik bahçesi bulunmaktadır. Türkiye'de ise 9 botanik bahçesi bulunmaktadır. Diğer taraftan, Türkiye'nin sahip olduğu endemik bitki çeşitliliği oldukça yüksektir. Dünya'da bulunan 126 bin endemik bitki türünden 3090 türü ülkemizde bulunmaktadır. Ülkemizde bulunan botanik bahçeleri sayısı ve mevcut bitkisel çeşitliliğinden hareketle; henüz değerlendirilmemiş bir potansiyelin olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma; botanik bahçelerinin gelişimi, aktivite alanı olarak kullanımı ve Anadolu'da var olan spesifik potansiyellerin incelendiği derleme bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Botanik, Botanik Bahçeleri, Botanik Turizmi

ABSTRACT

Botanical gardens can be interpreted as the symbol of nature longing for societies that began to live in cities centuries ago. The botanical gardens that emerged in Europe during the Renaissance period became more common in cities with the increase of the urban population after the industrial revolution. According to other tourist activities botanical tourism is less harmful to nature. Therefore, the value given to botanical tourism is increasing day by day. Botanical gardens are becoming increasingly important not only for tourist activities but also as ideal areas for everyday life, education and public events. According to the International Botanical Gardens Association(BGCI), Germany has 109 botanical gardens, 96 France, 120 Italy and 199 botanical gardens. Turkey has 9 botanical gardens. On the other hand, the diversity of endemic plants of Turkey is relatively high. There are 126 thousand endemic plants in the world, 3090 species live in Turkey. Due to the number of botanical gardens available in our country and the current plant diversity, it is thought to be an unused potential. This research is a review study of the development of botanical gardens, its use as an activity area and the specific potentials existing in Anatolia.

Keywords: Botanical, Botanical Gardens, Botanical Tourism.

Yazar Bilgileri

*ORCID: 0000-0003-0077-7410

Email:umitcarbuga@comu.edu.tr

**ORCID: 0000-0003-4769-7717

Email: ypekersen@konya.edu.tr

GİRİŞ

Botanik turizmi olgusundan bahsederken “botanik” kavramına açıklık getirmek gerekmektedir. Etimolojik bakımdan “botanik” kelimesi Fransızca “botanique” kelimesinden Türkçeye geçmiştir. Bu kelime dilimizde “bitki bilimi” anlamını taşımaktadır (TDK, 2016). Botanik turizmi ise; çeşitli bitkileri içinde bulunduran tarihi ve şehirselleşmiş temalı botanik bahçelerinde gerçekleştirilen aktiviteleri içeren bir kavramdır (Benfield, 2013). Konuyla ilgili literatürde botanik turizmi ve bahçe turizmi kavramlarının eş anlamda kullanıldığı, aynı tür turizm hareketlerini kapsadıkları görülmektedir (Colburn, 2012; Vishwanatha ve Chandrashekhara, 2014; Utama, 2015b).

Botanik bahçelerinin yaygın olarak kentlerde yer alması Rönesans döneminde başlamıştır. Rönesans hareketinin etkisinin yoğun hissedildiği İtalya’nın Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ülkeler de botanik bahçelerinde eğitim ve araştırma amaçlı çalışmalar yapmaktaydı (Botto, 2015). Modern anlamda ise botanik turizmi 20. yy başlarında İngiltere ve Almanya’da başlamıştır. İngiliz girişimciler tarafında Almanya’da Bundesgartenschau ismiyle altı ay süren ve farklı şehirleri kapsayan programlar düzenlenmiştir (Thomas, Porteous, ve Simmons, 1994). Bugün gelinen noktada ise; uzayda botanik bahçeleri inşa etmenin yolları araştırılmaya başlanmıştır (Colburn, 2012). Botanik bahçelerinin gelişmesiyle birlikte; İnsan yaşamının en önemli bileşenlerinden olan bitkiler ketler içerisinde yeni bir konum kazanmıştır. Çağlar boyunca insanlık bitkilerden ev eşyaları, kıyafetler, yakıtlar ve ilaçlar gibi temel insan ihtiyaçları için faydalanırken botanik bahçeleri ile birlikte bitkiler kentlerde kültür, eğitim ve aktivite aracı olmuştur (Boz, 2014:).

Botanik turizmi, eğlence ve gezi amaçlı aktiviteleri içermekle birlikte bunlarla sınırlı değildir. Botanik turizmi içerisinde botanik bahçelerinde; sergiler, bisiklet gezileri, konserler, festivaller, yürüyüşler, yoga ve jimnastik programları, şenlikler, bitki satışı ve bitki gözleme aktiviteleri gerçekleştirilmektedir (Hepcan ve Özkan, 2005).

Turizm hareketliliği ekonomik ve sosyal getiriler sağlarken, Dünya’yı beraber paylaşan tüm insanların ve canlıların ortak zenginliği olan doğaya bazı olumsuz etkileri bulunmaktadır. Yakın tarihte, bu duruma çözüm arayışları artmıştır. Öyle ki; Birleşmiş Milletler 2002 yılını ‘Uluslararası Eko-Turizm Yılı’ ilan etmiştir. Son yıllarda doğaya karşı duyarlılığın gelişmesi ile birlikte çevreyle daha uyumlu olan turizm dalları ön plana çıkmaktadır (Çevirgen, 2004).

Bu araştırma; botanik bahçelerinin gelişimi, aktivite alanı olarak kullanımı, Anadolu’da var olan spesifik potansiyellerin incelendiği derleme bir çalışmadır. Araştırmada ilgili alan literatüründen ve ikincil kaynaklardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Botanik Turizminin Turizm İçerisinde Yeri

Turizm, ulusal ve uluslararası düzeyde büyük ekonomik hareketliliklerin yaşandığı bir sektördür. Son yıllarda gelişen ve değişen ekonomik koşullarla birlikte turizm hareketliliğine katılımın arttığı gözlemlenmektedir (Orhan ve Karahan, 2010). Öyle ki WTTC (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi) 2015 verilerine göre turizm endüstrisi 7.6 trilyon dolarlık hacmiyle global ekonomide %10’luk yer tutmaktadır (WTTC, 2015). WTO (Dünya Turizm Örgütü) 2015 verilerine göre de dünyada en hızlı büyüyen turizm dalı doğa turizmi ve alt dallarıdır (WTO, 2015). Bu çerçevede ele alındığında, botanik turizminin ekonomiye olan pozitif etkileri ile bölgesel kalkınmaya önemli katkılar sağlama potansiyeli olduğu görülmektedir (Vishwanatha ve Chandrashekhara, 2014).

Bir turistik faaliyet alanı olarak el alındığında, botanik bahçelerinde yürütülen faaliyetleri diğer alanlarda gerçekleştirilen turistik faaliyetlerden ayıran pek çok faktör sıralanabilir. Ancak bunlardan en önemlileri botanik bahçelerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin keşfetme, dinlenme ve belirli süreliğine için de olsa bir tür “öze dönüş” ya da “doğaya dönüş” hislerini bir arada sunabiliyor olmasıdır (Utama, 2015a). Doğa turizmini içerisinde ele alınan botanik turizminin, diğer doğa turizm dalları ile ortak özellikler taşıdığı gibi özgün yönleri de vardır. Kuş gözlemciliği, dağcılık ve diğer doğa turizmi aktiviteleri çoğunlukla kırsal alanlarda gerçekleştirilirken botanik turizmi faaliyeti şehir merkezlerinde bulunan botanik bahçelerinde yoğunlaşmaktadır. Botanik bahçelerinin konumu şehir nüfusunun botanik bahçelerindeki aktivitelere katılımını kolaylaştırmaktadır. Bir başka bakış açısıyla; şehirlerin yaşam odası görevini botanik bahçeleri üstlenmektedir (Cakovska, 2017; Grundlingh, 2017; Ballantyne, Packer, Hughes, 2008).

Botanik Turisti Genel Profili

Turizm içerisinde eko-turizm başlığı altında ele alınmakta olan botanik turizmi doğa bilincine dayalı faaliyetlerin yapıldığı bir turizm türüdür. Botanik turizmi katılımcıları doğal çevreye saygı ve ilgiye sahip turistler olarak değerlendirilmektedir (Wood, 2002).

Botanik turistinin beklentilerini bazı temel motivasyonlar altında toplamak mümkündür (ITB, 2014);

- Doğal çevreye karşı uyumlu ve daha az zarar veren aktivitelerde bulunmak,
- Keşfetme ve buna bağlı olarak rahatlama hissi yaşamak,
- Samimi bir ortamda vakit geçirmek,
- Yeni dostluklar ve arkadaşlıklar edinebilmek,
- Eğlendiği ve gözlem yaptığı ortamda kültürel anlamda kazanımlar sağlamak.

Yukarıda sıralanan temel motivasyonların yanı sıra katılımcıların bazı demografik özelliklerinden söz etmek de mümkündür. Demografik yönleriyle botanik turistlerinin (ITB, 2014);

- Katılımcıların %60’ı kadınlardan, %40’ı erkeklerden oluşmaktadır,
- Katılımcıların çoğunluğu 50 yaş ve üstü bireylerden oluşmaktadır,
- 30-50 yaş arası katılımcı sayısı düzenli olarak artış göstermektedir,
- Katılımcıların yaş ortalaması 39’dur,
- Botanik bahçelerinde aktivitelere katılımlar genellikle eş, arkadaş ve aile bireyleriyle gerçekleşmektedir.

Botanik bahçelerini ziyaret eden bireylerin toplumsal ve çevresel sorunlara karşı duyarlı oldukları gösteren bulgular mevcuttur (Wood, 2002). Diğer taraftan; müzeler, tarihi miraslar ve akvaryumlar gibi alanları ziyaret eden bireylere göre botanik bahçeleri ziyaret eden bireylerin doğal çevreye ve kültürel miras öğelerine karşı daha az hassasiyet duydukları aktarılmaktadır (Ballantyne, Packer, Hughes, 2008).

Botanik Turizmde Aktivite ve Çeşitlendirmeler

Botanik bahçeleri yapısal açıdan çeşitli amaçlarla göre dizayn edilmektedir. Bu amaçlar genellikle; Dünya üzerinde nesli tehlikede olan bitkilerin korunması, biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi, botanik alanında eğitimlerin sağlanabilmesi ve botanik bahçelerinin insanlara aktivite alanı olarak sunulması şeklinde sıralanmaktadır (BGCI, 2016a).

Yukarıda sıralanan amaçlar doğrultusunda kurulan botanik bahçeleri, içlerinde barındırdıkları birçok türden bitki ve bu bitkilerin ziyaretçiler tarafından keşfine imkan vermesi nedeniyle “açık hava müzeleri” şeklinde isimlendirilmektedir (Uzun, 1978). Botanik bahçelerinde gerçekleştirilen faaliyetler eko-turizm kapsamında değerlendirilirken, turizm faaliyetlerinin botanik bahçelerinde yoğunlaşmasının turizm hareketliliğinin doğaya olan yükünün azaltılabileceği vurgulanmaktadır (Utama, 2015b)

Botanik turizmi faaliyetlerinde bireylerin katılabileceği aktiviteler ise şu şekilde sıralanmıştır (Çakır ve Çakır, 2012);

- Doğa yürüyüşü (Trekking),
- Piknik ve kamp yapma,
- Doğa fotoğrafçılığı,
- Kelebek ve bitki gözlemeleme,
- Bisiklet turları.

Bu turizm aktivitelerinin planlanmasında ve yürütülmesinde aşağıda sıralanan prensipler doğrultusunda doğal alanların korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir (UNWTO, 2016);

- Turistik faaliyetlerin çevreye olan yükünün minimum düzeyde tutulması,
- Katılımcılara çevre duyarlılığı ve çevre koruma hakkında eğitimler verilmesi,
- Faaliyetin yürütüldüğü bölge için bu faaliyetten ekonomik bir getiri sağlanması,
- Doğal çevreye olan zararı en az seviyede tutmak adına gerekli olan eğitim, altyapı, teknolojik ve toplumsal destek için kaynak oluşturmak.

Chaudhry, Tewari ve Singh (2008) tarafından yapılan çalışmaya göre; botanik turizmi katılımcıları çoğunlukla kendisi için yeni ve ilgi çekici olan bir botanik bahçesi için görmek için 1000 km'nin kısa bir mesafe olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca, botanik turistleri kendilerinde deneyimleme isteği uyandıran botanik bahçelerine ulaşmanın ve buralarda aktivitelere takılmanın parasal maliyetlerini zorlayıcı unsur olarak görmemektedirler.

Utama (2015a) tarafından yapılan bir çalışmada ise botanik turizmi katılımcılarının ilgi duydukları bitkiler ve aktiviteler araştırılmıştır. Bu çalışmaya göre; botanik bahçelerindeki çiçek koleksiyonları, nadir görülen çiçek türlerinin bulunması, ağaçlar ve diğer doğal güzellikler katılımcılar için odak noktada bulunan etkenlerdir. Bu bilgiler ışığında, doğaya olan merakının botanik turizm katılımcıları için ortak bir profil özelliği olduğu görülmektedir.

Dünya’da ve Türkiye’de Botanik Turizmi Olanakları

Botanik bahçeleri dikkat çekici bir geçmişe sahiptir. Tarihi kayıtlarda yer alan ilk botanik bahçesi 1543 yılında İtalya’nın Pisa kentinde Luca Ghini tarafından kurulmuştur (Jones, 2007:539). Evvelki çağlarda kültür ve medeniyetin göstergesi olarak değerlendirilen botanik bahçeleri çağımızda; ülkenin gelişmişlik seviyesinin göstergesi ve sosyal-kültürel açıdan bir zenginlik olarak kabul edilmektedir (Hepcan ve Özkan, 2005).

Botanik bahçelerinin kurulmasında ve sürdürülebilir olmasında ülkelerin iklim yapısı ve bitkisel çeşitliliği belirleyici rol oynamaktadır. Dünya üzerinde 350,699 çeşit bitkinin varlığını sürdürdüğü bilinirken (The Plant List, 2016), Türkiye’de bu miktarın 10 bin

olduğu tespit edilmiştir. Bu biyoçeşitlilikle Türkiye Avrupa'nın en geniş bitki skalasına sahip ülkeleri arasında bulunmaktadır (TURSAB, 2002). Diğer taraftan; Dünya'da 126 bin endemik bitki bulunurken, Avrupa'da 2750 (Myers vd, 2000) ve Türkiye'de 3090 endemik bitki türü yaşamaktadır (Kaya ve Aksal, 2005). Türkiye'de ise şehirler bazında en çok endemik bitkiye sahip olan şehirler ve tür sayısının; Antalya'da 578, Konya'da 478 ve Mersin'de 366 olduğu aktarılmaktadır (ATB, 2015). Bu verilerden hareket Türkiye'de bulunan endemik bitki türlerinin botanik turizmi için bir fırsat oluşturduğu sonucuna varılmaktadır. Konum itibari ile Asya ve Avrupa arasında doğal bir köprü vazifesi gören Türkiye; bu iki avantajı ile botanik turizmi açısından oldukça önemli bir fırsata sahiptir (Özcan vd, 2009). Bu bağlamda; Türkiye'de biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve mevcut potansiyellerin değerlendirilmesinde botanik bahçelerinin oluşturulması önemli görülmektedir. (Taleb, Aronson ve Shaw, 2016).

Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Birliği BGCI (2016b) verilerine göre Dünya üzerinde faal durumda bulunan 3364 botanik bahçesi bulunmaktadır. Ülkeler bazında bakıldığında ise ABD 813 botanik bahçesi ile bu alanda birinci sıradadır. Ancak ABD'de bulunan botanik bahçelerinin toplam ziyaretçi sayısına ilişkin net bir veriye rastlanmamıştır. Dünya'da ziyaretçi kabul eden botanik bahçelerine bakıldığında ise bazı botanik bahçeleri ve ülkeler ziyaretçi sayıları bakımından öne çıkmaktadır.

Tablo 1: Ülkelere göre botanik bahçeleri ve yıllık ziyaretçi sayısı.

Ülke	Botanik Bahçesi Sayısı	Yıllık Ziyaretçi Sayısı (Milyon)
Birleşik Krallık	199	31,1
İtalya	120	8
Kanada	119	27
Almanya	109	37
Fransa	96	2,5
Hollanda	48	0,8
Avusturya	22	3

Kaynak: ITB, 2014; BGCI, 2016b

Tablo 1'de görüldüğü gibi Birleşik Krallık içerisinde bulundurduğu aktif botanik bahçesi sayısı bakımından Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Arkasından; İtalya, Kanada ve Almanya yüzden fazla botanik bahçesine sahip ülkelerdir. Ziyaretçi sayıları bakıldığında; 2013 yılında Almanya'nın 37 milyon yıllık ziyaretçi sayısı ile Avrupa'da en fazla ziyaretçi alan ülke durumundadır. (BGCI, 2016b)

Türkiye'de ise özel kuruluşlar ve devlet kurumlarına ait toplamda 9 botanik bahçesi bulunmaktadır. Ülkemizde botanik bahçeleri sayısı Tablo 1'de yer alan ülkelere göre oldukça düşüktür. Türkiye'de bulunan botanik bahçeleri ve buldukları şehirler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'de bulunan botanik bahçeleri.

İsim	Şehir
Çukurova Üniversitesi Botanik Bahçesi	Adana
Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi Araştırma ve Uygulama Merkezi	İzmir
Ankara Üniversitesi Botanik Bahçesi	Ankara
Gaziantep Botanik Bahçesi	Gaziantep
Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi	Isparta
Atatürk Arboretum Botanik Bahçesi	İstanbul
İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi	İstanbul
Karaca Arboretum Botanik Bahçesi	İstanbul
Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi	İstanbul

Kaynak: BGCI, 2016b

Botanik turizmi için faaliyet alanları olarak ilk başta botanik bahçeleri ve parkları sayılıyor olsa da kendiliğinden oluşmuş ve doğal yapısına müdahale edilmemiş çevreler de ideal destinasyon alanları sunmaktadır. Örneğin İğneada'da bulunan longoz ormanları botanik turizmi için örnek gösterilen doğal alanlardan bir tanesidir (Çakır ve Çakır, 2012).

Akdeniz, Karadeniz, Ege, Marmara ve iç kesimlerin toprak ve iklim çeşitliliği ile birlikte yer şekilleri; bitki türleri için yaşam alanı sunan ender ortamlar hazırlamaktadır. Endemik bitkilerin geleceği bazı bölgelerde tehlikeye girmiş olsa da birçok bitki ilaç sanayi, tarım ve turizm için yeni ekonomik değerlerin oluşumunda kaynak olabilecek durumdadır (Kaya ve Raynal, 2001). Yukarıda belirtilen bölgelerde; ender görülen bitkilerin botanik turizmi için değerlendirilmesi mümkündür.

Botanik turizmi faaliyetlerinde Türkiye'de bazı bitki türleri daha yoğun ilgi görmektedir. Özellikle geofit (soğanlı/yumrulu) bitkiler için özel rehber eşliğinde turlar düzenlenmektedir. Geofit türü bitkiler arasında; safran (crocus), terslale (fritillaria), kardelen (galanthus), çiğdem (colchicum) ve mormilik (cyclamen) turistlerin ilgisini çeken bitkilerdir. Salepgiller türü kısıtlı bir coğrafyada gözlemlenebilen ve ilgi duyulan diğer bir türdür. (Beğen, 2015).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Turizm sektörü ekonomik açıdan oldukça büyük bir sektördür. Dünya'daki ekonomik hareketliliğin %10'luk bir kısmı turizm alanında gerçekleşmektedir (WTTC, 2016). Turizm sektörü içerisinde son yıllarda belirgin bir değişim yaşanmaktadır. Kitle turizminin 20. yy sonlarındaki yükselişi, turizm sektörünün genişlemesini sağlamış olsa da turistik coğrafyaların ekolojik olarak zarar görmesi kitle turizmini tartışılır hale getirmiştir. Bu tartışmayla birlikte "sürdürülebilirlik" olgusunun önem kazanmaya başlamıştır. Doğaya yönelik toplumsal bilincin artmasıyla sürdürülebilirlik temelli turizme (yeşil turizm, doğa turizmi, eko-turizm vb.) yönelim artmıştır. Geleneksel turizm hizmetleri büyük oranda değişime uğrarken turizm dalları da sürdürülebilirlik ilkesine dayalı olarak gelişmiş ve çeşitlenmiştir (Thomas, Porteous, ve Simmons, 1994). Bu çeşitlenme neticesinde, sürdürülebilirlik yaklaşımına dayanan botanik turizmine katılımda açık bir artış gözlemlenmiştir. Şehir merkezlerinde yer alan botanik bahçeleri özellikle kent yaşamından bir süreliğine kurtulmak isteyen katılımcılar için dinlenme, eğlenme ve doğayla buluşma mekânları olmuşlardır (Wood, 2002).

Türkiye; botanik bahçelerinin oluşturulmasında ve devamlılığının sağlanmasında esas olan bitki çeşitliliğine sahip ender ülkelerden bir tanesi konumundadır. Tüm Avrupa'da 2,750 endemik bitki türü bulunurken Türkiye 3090 endemik bitki türüne ev sahipliği yapan bir ülkedir (Myers vd, 2000; Kaya ve Aksal, 2005). İklimsel çeşitlilik ve coğrafi konumdan kaynaklanan fırsatlar da bu duruma ek olarak gösterilebilecek avantajlardır. Ancak ülkemizde bulunan botanik bahçeleri nicelik olarak ülkemizin sahip olduğu bitki çeşitliliği ile doğru orantılı değildir. Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Birliği verilerine göre ülkemizde sadece 9 botanik bahçesi bulunurken; Almanya'da 109, İngiltere'de 199 ve ABD'de 813 botanik bahçesi bulunmaktadır. Ülkemizde botanik turizmi içerisinde önem atfedilen birçok bitki bulunmaktadır. Karadeniz bölgesinde yetişen ters lale ve mormilik, Muş'a özgü bir çiçek olan Muş lalesi gibi örnekler keşfedilerek botanik turizmi katılımcılarına sunulabilir (Beğen, 2015). Bu alanda turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi adına, potansiyel botanik turisti profilinin ve isteklerinin iyi analiz edilmesi yol gösterici olacaktır.

Ülkemizde bulunan bitkisel çeşitliliğin ekolojik dengeye minimum düzeyde etki edilerek değerlendirilmesi için ideal alanlar olan botanik bahçelerinin ve buralardaki turistik faaliyetlerin geliştirilebilmesi için;

- Türkiye'de bulunan endemik bitki çeşitliliğinin yeniden gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi,
- Dünya'da ve ülkemizde varlığını sürdüren botanik bahçelerinin yapılarının incelenerek mukayese edilmesi,
- Botanik bahçelerinde ilgi gören aktivite ve olanakların çoğaltılması, özgün olanakların geliştirilmesi önerilmektedir.

Bu çalışmayla; botanik bahçelerinin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu ele alınmıştır. Gelecekte, botanik bahçelerinin turistik aktivite alanı olmanın yanı sıra özellikle kentlerde yaşamakta olan bireyler için günlük aktivite alanı olma işlevinin artacağı, bu konuda çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ATB. (2015). Erişim Tarihi: 03.11.2016, http://www.ankaratb.org.tr/lib_upload/128_T%C3%BCrkiye%E2%80%99de%20Endemik%20Bitki%20T%C3%BCrleri_23_07_2012.pdf
- Ballantyne, R., Packer, J. ve Hughes, K. (2008). Environmental awareness, interests and motives of botanic gardens visitors: Implications for interpretive practice. *Tourism Management*, 29 (3), 439-444.
- Beğen, A. H. (2015). Artvin'de botanik turizm potansiyeli, Ö. Eminoğulları (Ed.), *Artvin'in Doğal Bitkileri* (95-108). İstanbul: Promat.
- Benfield, R. (2013). *Garden tourism*. Wallingford: CABI.
- BGCI. (2016a). Erişim tarihi: 05.11.2016, <https://www.bgci.org/about-us/mission/>
- BGCI. (2016b). Erişim tarihi: 05.11.2016, https://www.bgci.org/garden_search.php?action=Find&ftrCountry=TR&ftrKeyword=&x=79&y=3.
- Botto, M. I. D. (2015). Garden tourism in England: An early discovery. A. D. Rodrigues (Ed.), *Gardens and tourism for and beyond economic profit* (11-27). Evora: Universidade de Evora.
- Boz, D. (2014). Diversification of botanic tourism by benefiting from the plant-bioinformatics system. *An Online International Research Journal*, 1 (2), 102-116.

- Cakovska, B. (2017). Garden tourism: Reasons for opening private gardens in the UK National Garden Scheme. *Current Issues in Tourism*, 1-5. doi: 10.1080/13683500.2016.1276521
- Chaudhry, P., Tewari, V. P., ve Singh, B. (2008). WTP Vs WTA for assessing the recreational benefits of urban forests: A case from a modern and planned city of a developing country. *Forests, Trees and Livelihoods*, 18 (3), 215-231.
- Colburn, T. C. (2012). *Growing gardens: Botanical gardens, public space and conversation*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), California Polytechnic State University, San Luis Obispo.
- Çakır, G., ve Çakır, A. (2012). İğneada longoz ormanları ve çevresinin rekreasyonel faaliyetler açısından değerlendirilmesi. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, Özel Sayı*, 281-286.
- Çevirgen, A. (2004). Edremit yöresinde ekoturizme yönelik bir talep araştırması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (12), 45-67.
- Grundlingh, L. (2017). " The great outdoor living room of the city": A survey essay on the thoughts and aims of urban park development in the late 19th and early 20th century in Europe and the United States of America. *Tydskrif vir Geesteswetenskappe*, 57(2-2), 542-561.
- Hepcan, Ç. C. ve Özkan, B. (2005). Botanik bahçelerinin kentsel dış mekanlar olarak kullanıcılara sunduğu olanakların belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42 (3), 159-170.
- ITB, (2014). Erişim tarihi: 03.11.2017, https://www.itbkongress.de/media/itbk/Archive_2014/ITB_Destination_Days_3/Garden_Tourism_Recipes_For_Success_In_An_Underestimated_Market_Segment.pdf
- Jones, S. R. (2007). *1001 gardens you must see before you die*. Hauppauge, New York: Barron.
- Kaya, Y. ve Aksal, Ö. (2005). Endemik bitkilerin dünya ve Türkiye'deki dağılımı. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 85-99.
- Kaya, Z. ve Raynal, D. (2001). Biodiversity and conservation of Turkish forests. *Biological Conservation* 97 (2), 131-141.
- Myers, N., Mittermeier, R. A., Mittermeier, C. G., Fonseca, G.A.B, ve Kent, J. (2000). Biodiversity hotspots for conservation priorities. *Nature*, 403, 853-858.
- Orhan, T. ve Karahan, F. (2010). Uzundere ilçesi ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 27-42.
- Özcan, H., Akbulak, C., Kelkit, A., Tosunoğlu, M. ve İsmet, U. (2009). Ecotourism potential and management of Kavak Delta (Northwest Turkey). *Journal of Coastal Research*, 25 (3), 781-787.
- Taleb, T. A., Aronson, J. ve Shaw, K. (2016). Rays of hope from the ecological restoration alliance of botanic gardens, following its recent meeting in Amman, Jordan. *The Journal of the for Ecological Restoration*, 24 (5), 1-4.
- TDK. (2016). Erişim tarihi: 05.11.2016, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5813b8388e1189.13231516
- The Plant List (2016). Erişim tarihi: 06.11.2016, <http://www.theplantlist.org/>
- Thomas, R., Porteous, G. ve Simmons, D. (1994). Garden tourism and its potential organization in canterbury (Occasional Paper No:10), New Zealand, Canterbury: Lincoln University.
- TURSAB. (2002). Erişim tarihi: 01.11.2016, http://www.tursab.org.tr/dosya/1024/02mtflora1_1024_1912656.pdf
- UNWTO. (2016). Erişim tarihi: 02.11.2016, <http://sdt.unwto.org/content/ecotourismandprotectedareas>.

- Utama, I.G.B.R. (2015a). Botanical garden as a recreational park: Balancing economic interest with conservation. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, (6) 4, 1244-1248.
- Utama, I.G.B.R. (2015b). Positioning eco-tourism for improving destination image of Bali Indonesia. *E-Journal of Tourism Udayana University*, 2 (1), 58-66.
- Uzun, G. (1978). *Çukurova Üniversitesi botanik bahçesi peyzaj planlama ilkelerinin saptanması ve alan kullanışı üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Vishwanatha, S. ve Chandrashekara, B. (2014) Economic impacts of ecotourism - a perceptual study. *International Journal of Innovative Research & Studies*, 3 (3), 15-24.
- Wood, M.E. (2002). *Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability*. Paris: UNEP.
- WTO. (2016). Erişim tarihi: 07.11.2016, https://www.wto.org/english/news_e/pres16_e/pr768_e.htm
- WTTC. (2015). Erişim tarihi: 07.11.2016, <http://zh.wttc.org//media/files/reports/economic-impact-research/regional-2015/world2015.pdf>

Yazarın Özgeçmişleri

Ümit ÇARBUĞA

Lisans eğitimini 2016 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi yiyecek ve içecek işletmeciliği bölümünde tamamlayarak aynı yıl Necmettin Erbakan Üniversitesi gastronomi ve mutfak sanatları anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde görev yapmaktadır.

Yeliz PEKERŞEN

Lisans eğitimini Gaziosmanpaşa Üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik bölümünde tamamladı. Turizm işletmeciliği alanında yüksek lisans ve doktora yaptı. Necmettin Erbakan Üniversitesi gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde görev yapmaktadır.